

**THỰC TẾ TỐT NGHIỆP TẠI CỘNG ĐỒNG
SẢN**

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

HÀ NỘI - 2007

CHỦ BIÊN

BSCKI. Lê Thị Bấy

BAN BIÊN SOẠN

BS. Lê Thị Bấy

ThS. Lê Minh Chính

BS. Đặng Văn Hùy

ThS. Phạm Thị Quỳnh Hoa

ThS. Phạm Mỹ Hoài

ThS. Nguyễn Thị Bình

BS. Cán Bá Quát

BS. Nguyễn thị Hồng

BS. Nông Hồng Lê

BS. Nguyễn Thúy Hà

BS. Bùi Hải Nam

LỜI GIỚI THIỆU

Giảng dạy kỹ năng thực hành dựa vào cộng đồng là hình thức đào tạo dựa vào nguồn lực ở các tuyến y tế cơ sở. Đây là hình thức đào tạo còn hết sức mới, đang coi là thử nghiệm ở Trường Đại học Y khoa Thái Nguyên nói chung và bộ môn Phụ Sản nói riêng. Để giúp cho việc giảng dạy nâng tạo cơ hội thực hành các kỹ năng và nâng cao kỹ năng thực hành cho sinh viên y khoa tại cộng đồng, Bộ môn Phụ Sản đã biết soạn bộ tài liệu "Thực tế tốt nghiệp tại cộng đồng Sản phụ khoa" gồm 2 cuốn:

Tài liệu học tập dành cho sinh viên

Tài liệu dạy học dùng cho giảng viên.

Học phần kỹ năng thực hành tại cộng đồng, dùng cho sinh viên khối Y tế đi thực tế tuyến tỉnh. Học phần này giúp cho sinh viên tiếp cận với điều kiện cụ thể những kỹ năng thực hành việc chẩn đoán, xử trí và chăm sóc sức khỏe người bệnh ở bệnh viện tuyến tỉnh. Từ đó giúp cho sinh viên có được những kiến thức, kỹ năng thực hành, thái độ cần thiết để sinh viên tự tin hơn và có thể độc lập làm việc ở cộng đồng sau khi tốt nghiệp bác sỹ đa khoa.

Tài liệu dùng cho sinh viên cung cấp nội dung kiến thức, kỹ năng, phương pháp tự học, tự lượng giá và vận dụng thực tế. Giúp sinh viên chủ động trong học tập, nâng cao khả năng tự học, làm việc theo nhóm và kỹ năng tư vấn sức khỏe trong lĩnh vực chăm sóc sức khỏe sinh sản.

Tài liệu này được biên soạn dựa trên quyết định số 272/YK/QĐ ngày 15/7/2005 của trường Đại học Y khoa Thái Nguyên. Trong quá trình biên soạn tập tài liệu này chúng tôi đã tham khảo danh mục kỹ năng KAS cần có cho sinh viên y khoa đã được thống nhất trong 8 trường đại học y Việt Nam và một số tài liệu "Hướng dẫn giảng dạy kỹ năng lâm sàng tại thực địa" của Trường Đại học Y khoa Huế; "Hướng dẫn chuẩn quốc gia về các dịch vụ chăm sóc sức khỏe sinh sản" của Bộ Y tế, "Bài giảng sản phụ khoa" của trường Đại học Y khoa Thái Nguyên...

Để hoàn thành tập tài liệu này chúng tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ hỗ trợ của Chương trình hợp tác y tế Việt Nam - Thụy Điển, Vụ khoa học và đào tạo, Bộ Y tế, Trường Đại học Y khoa Thái Nguyên; sự giúp đỡ của các chuyên gia các giảng viên có kinh nghiệm.

Mặc dù chúng tôi đã cố gắng trình bày những vấn đề cụ thể, phù hợp với mục tiêu đào tạo bác sỹ đa khoa dựa vào cộng đồng. Tuy nhiên do đây là tập tài liệu mới được biên soạn lần đầu tiên nên không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhất được sự đóng góp của độc giả và các đồng nghiệp.

Chúng tôi xin trân trọng cảm ơn.

TM các tác giả

NHỮNG CHỮ VIẾT TẮT

BRNT	Bóc rau nhân tạo
BVBMTE/KHHGD	Bảo vệ bà mẹ trẻ em/kế hoạch hoá gia đình
CTC	Cổ tử cung
DCTC	Dụng cụ tử cung
HA	Huyết áp
KSTC	Kiểm soát tử cung
NKHS	Nhiễm khuẩn hậu sản
QLTN	Quản lý thai nghén
TSM	Tầng sinh môn
TC	Tử cung
XN	Xét nghiệm

MỤC LỤC

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG TÀI LIỆU	4
THỰC TẾ TỐT NGHIỆP TẠI CỘNG ĐỒNG PHẦN SẢN PHỤ KHOA.....	5
CHĂM SÓC TRẺ SƠ SINH SAU ĐẼ.....	7
NẠO HÚT THAI.....	14
HỒI SỨC TRẺ SƠ SINH.....	22
CHĂM SÓC BỆNH NHÂN SAU MỔ	28
CHẨN ĐOÁN U XỐ TỬ CUNG U NANG BUỒNG TRÚNG.....	32
CHỈ ĐỊNH VÀ CHUẨN BỊ BỆNH NHÂN MỔ TRONG SẢN PHỤ KHOA	37
ĐIỀU TRỊ SUY THAI.....	44
ĐỖ ĐẼ NGÔI NGƯỢC.....	50
FORCEPS LẤY THAI	59
NGHIỆM PHÁP LỘT NGÔI CHÔM.....	66
BẮM ỒI.....	71
THEO DÕI CHUYỂN DA.....	75
KHÁM THAI	81
ĐỖ ĐẼ NGÔI CHÔM.....	86
ĐỖ RAU VÀ KIỂM TRA RAU	90
CẮT VÀ KHÂU TẦNG SINH MÔN.....	95
BÓC RAU NHÂN TẠO VÀ KIỂM SOÁT TỬ CUNG	99
KỸ THUẬT ĐẶT VÀ THÁO DỤNG CỤ TỬ CUNG LOẠI TC _u 380A	103
HƯỚNG DẪN TỰ HỌC, TỰ NGHIÊN CỨU VẬN DỤNG THỰC TẾ MÔN HỌC	109
HƯỚNG DẪN ĐÁNH GIÁ MÔN HỌC	110
ĐÁP ÁN CÂU HỎI LƯỢNG GIÁ	111
PHỤ LỤC	115
TÀI LIỆU THAM KHẢO	117

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG TÀI LIỆU

ĐỐI TƯỢNG PHỤC VỤ

Tài liệu bao gồm những bài giảng thực hành sản khoa tại cộng đồng dành cho sinh viên năm thứ 6 đi thực tế tốt nghiệp.

Hướng dẫn sinh viên thực hành các kỹ năng, tình huống lâm sàng phù hợp với nhu cầu chăm sóc sức khoẻ ban đầu. Nội dung trong cuốn sách đã tập hợp đầy đủ các kỹ năng thực hành về chăm sóc sức khoẻ sinh sản ở tuyến tỉnh, hướng dẫn sinh viên tự học, tự giải quyết vấn đề và nghiên cứu có sự giám sát và giúp đỡ của cán bộ chuyên môn sở tại.

NỘI DUNG CỦA TÀI LIỆU GỒM CÁC PHẦN

- *Phần 1:* Mục tiêu và chương trình chi tiết của môn học, bao gồm các bài lý thuyết của môn học, phù hợp với yêu cầu và trình độ thực hành tuyến tỉnh cho sinh viên chuẩn bị thi tốt nghiệp.

- *Phần 2:* Các bài giảng thực hành, các tình huống lâm sàng, các bảng kiểm và câu hỏi lượng giá, với nội dung hướng dẫn thực hành chi tiết và tình huống được nêu ra sát với thực tế hàng ngày rất đa dạng và phong phú.

Song song với việc phát huy tính chủ động trong học thực tế, để giúp sinh viên tự đánh giá kết quả học tập. Bảng kiểm và các câu hỏi lượng giá sẽ là thước đo cho mỗi bài thực hành của sinh viên. Sinh viên có thể tự chấm điểm cho mình hoặc thông qua tổ nhóm học tập để đánh giá kết quả cho nhau, từ đó có kế hoạch và phương pháp thực hành tiếp theo, sao cho đạt được kết quả tốt nhất theo yêu cầu.

- *Phần 3:* Hướng dẫn sinh viên tự học, tự nghiên cứu và vận dụng kiến thức vào thực tế. Giúp cho sinh viên linh hoạt lựa chọn các giải pháp xử trí linh hoạt, hiệu quả mọi vấn đề có cơ sở khoa học và thực tiễn, phù hợp với mục tiêu đào tạo. Vì vậy người sinh viên phải tự chủ, phát huy tính năng động, độc lập cao.

Nhóm biên soạn tài liệu

THỰC TẾ TỐT NGHIỆP TẠI CỘNG ĐỒNG PHẦN SẢN PHỤ KHOA

(Lấy từ ĐVHT tự Chọn)

Số ĐVHT: Tổng Số. 04 Lý thuyết: 0 Thực hành: 4

Số tiết: Tổng Số. 180 Lý thuyết: 0 Thực hành: 180

Số lần kiểm tra: 1

Thời gian thực hiện: Năm thứ 6

MỤC TIÊU

Sau khi kết thúc môn học sinh viên có khả năng:

1. Chẩn đoán và xử trí được một số bệnh sản khoa thường gặp tại bệnh viện tuyến tỉnh.
2. Tư vấn và giáo dục sức khỏe cho bệnh nhân và gia đình biết cách phòng bệnh phát hiện sớm và chăm sóc một số bệnh sản phụ khoa thông thường.
3. Thực hiện được 10 thủ thuật sản khoa cơ bản tại bệnh viện tuyến tỉnh.
4. Mô tả được thực trạng mô hình, công tác tổ chức quản lý điều trị tại khoa phòng và hệ thống chăm sóc y tế tại tuyến tỉnh.

NỘI DUNG

STT	Tên bài học/ Chủ đề	Số tiết thực địa
1	Khám thai ở các thời kỳ	6
2	Theo dõi một cuộc chuyển dạ đẻ	8
3	Đỡ đẻ ngôi chỏm	8
4	Đỡ rau, kiểm tra rau	6
5	Kiểm soát tử cung bóc rau nhân tạo	6
6	Bấm ối	6
7	Cắt và khâu tầng sinh môn	8
8	Chăm sóc trẻ sơ sinh sau đẻ	6
9	Hồi sức sơ sinh	6
10	Điều trị thai suy	6
11	Đỡ đẻ ngôi ngược	6
12	Đặt forceps	6
13	Nghiệm pháp lọt ngôi chỏm	6
14	Chuẩn bị mổ lấy thai	6
15	Phụ nạo thai bệnh lý các loại	8
16	Nạo hút thai nhỏ trong SĐKH	6
17	Kiến tập phá thai 3 tháng giữa	6
18	Chăm sóc bệnh nhân sau mổ sản, mổ phụ	6
19	Đặt và tháo dụng cụ tử cung	8
20	Kiến tập phụ mổ đình sản nam nữ.	4

21	Chẩn đoán u xơ tử cung u nang buồng trứng	6
22	Chỉ định và chuẩn bị bệnh nhân mổ trong sản phụ khoa	6
23	Kiến tập: Phụ mổ lấy thai mổ chữa ngoài tử cung	8
24	Kiến tập. phụ mổ u nang buồng trứng	8
25	Kiến tập mổ cắt tử cung bán phần	8
26	Kiến tập tổ chức bệnh viện tuyến tỉnh	8
27	Thăm quan tổ chức Y tế dự phòng	8
	Tổng	180

CHĂM SÓC TRẺ SƠ SINH SAU ĐẼ

MỤC TIÊU

Sau khi học xong bài này, sinh viên sẽ có khả năng:

1. Chuẩn bị được các phương tiện chăm sóc trẻ sơ sinh sau đẻ.
2. Thực hiện được các thao tác chăm sóc trẻ sơ sinh.

1. Đại cương

Trẻ sơ sinh khoẻ mạnh khi đẻ ra phải có những tiêu chuẩn sau:

- Tuổi thai phải đủ từ 37 đến hết 41 tuần.
- Cân nặng khi đẻ ra phải trên 2500gam.
- Khóc to, da hồng, thở đều, nhịp thở 40 - 60 lần phút.
- Apgar từ 8 điểm trở lên ở phút thứ nhất, 9 đến 10 điểm ở phút thứ 5.
- Bú khoẻ không nôn, có phân su.
- Không có dị tật bẩm sinh.

2. Chuẩn bị dụng cụ làm rốn.

- Bàn làm rốn sơ sinh: đệm, sàng, máy hút đờm dãi. Bàn làm rốn có đủ ánh sáng và đủ ấm.

- Phòng ấm, có lò sưởi vào mùa rét, mát vào mùa nóng.
- Dụng cụ làm rốn

Hộp cắt rốn bao gồm:

- + Hai kẹp kocher có răng.
- + Một Kéo thẳng để cắt rốn.
- + Một "gói rốn": 3 miếng gạc, 3 miếng bông con để sát khuẩn, 1 sợi chỉ line dài 20 cm để buộc rốn (hoặc kẹp rốn nhựa nếu có).
- + Hai miếng gạc để lau đờm dãi trẻ sơ sinh.
- Cồn iod 5% sát khuẩn dây rốn trước khi cắt.
- Cân, thước đo cho trẻ sơ sinh.
- Thuốc rửa mắt, vitamin K

3. Chăm sóc trẻ sơ sinh ngay sau đẻ

- Làm thông đường hô hấp của trẻ
- Lau khô, mặc áo, đội mũ, giữ ấm cho trẻ.

- Làm rốn

+ Đặt sơ sinh lên bàn có lót đệm.

+ Rửa sạch hai tay, đeo găng vô khuẩn

+ Mở gói rốn, cầm kẹp kocher nâng cao dây rốn khỏi thành bụng trẻ, dùng tăm bông thấm cồn iod 5% sát khuẩn từ chân rốn đến kẹp rốn khoảng 5cm. Nên dùng miếng gạc sạch che xung quanh chân rốn để phòng cồn iod rớt vào da.

+ Buộc rốn: dùng sợi chỉ trong gói rốn ngâm vào cồn iod để buộc rốn. Vị trí buộc cách chân rốn khoảng 2 - 3 cm. Nút buộc phải chặt tránh chảy máu, nên buộc hình chữ Z hoặc dùng kẹp rốn kẹp cách chân rốn khoảng 2- 3cm, bấm chặt kẹp.

+ Cắt bỏ dây rốn còn lại ở trên nút buộc 0,5cm. Sau khi cắt dùng 1 miếng gạc nhỏ kiểm tra xem có chảy máu không.

+ Sát khuẩn cồn iod 5% dây rốn và mồm cắt.

+ Dùng gạc băng kín mồm rốn đã sát khuẩn, và cắt đoạn chỉ line còn thừa rồi băng rốn lại. Lưu ý băng rốn không lỏng (dễ tụt), không chặt quá gây khó thở cho trẻ và cản trở tuần hoàn vùng bụng.

Tất cả các công việc trên đều phải tiến hành trong điều kiện thật vô khuẩn tránh nhiễm trùng rốn, uốn ván rốn hoặc chảy máu rốn làm ảnh hưởng đến sức khoẻ sơ sinh.

- Quán tã cho trẻ

- Đánh giá tình trạng của trẻ, giới tính.

- Cân, đo trẻ sơ sinh.

- Rửa mắt bằng nước muối sinh lý, nhỏ thuốc mắt: Argylol 1%

- Tiêm vitamin K trung: 1mg/ trẻ

- Quan sát phát hiện các dị tật bẩm sinh thông thường:

+ Dị dạng bộ phận sinh dục

+ Không có hậu môn...

- Cho trẻ nằm cùng mẹ và bú mẹ càng sớm càng tốt: 30 phút – 1 giờ sau đẻ.

4. Chăm sóc trẻ ở phòng sau đẻ

4.1. Khám trẻ hàng ngày

- Màu da: mới lọt lòng da trẻ sơ sinh màu đỏ, sau chuyển sang màu hồng sau vài ngày có màu hồng vàng (vàng da sinh lý). Nếu trẻ vàng da nhiều chuyển trẻ sang khoa nhi khám và điều trị.

- Nhịp thở: bình thường 40- 60 lần/ phút, dưới 40 hay trên 60 lần phút đều là bất thường, phải xem trẻ có bị bệnh ở đường hô hấp hay không.